

Оцінка розвитку інноваційного типу поведінки працівників на підприємстві

Л. Гац

Одним із факторів, що позитивно вплинули на результати промислового виробництва в Україні (ріст обсягу продукції промисловості у 2000 р. в порівнянні з 1999 р становить 13%)*, є рівень розвитку інноваційної діяльності підприємства в напрямі освоєння виробництва нових видів продукції, комплексної механізації та автоматизації виробництва, впровадження нових технологічних процесів тощо. Результати оцінки такої діяльності наведено в таблиці 1.

Таблиця 1
Зміна інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні
за окремими показниками**

Показник	Відхилення (%)
Освоєно виробництво нових видів продукції, найменувань	+ 21,178
Введено в дію механізованих потокових і авто- матичних ліній	+ 21,769
Впроваджено нових прогресивних технологічних процесів	+ 16,625

Матеріалізацією наукових відкриттів, конструюванням нових машин і обладнанням, створенням нових матеріалів, вдосконаленням технологічних процесів, випробуванням, освоєнням та промисловим виготовленням нової техніки займається цілий комплекс організацій, від науково-дослідних інститутів до промислових підприємств.

Частка останніх у структурі підприємств та організацій, що займалися науково-технічною роботою в Україні, складає 16,1%.

За статистичними даними 2000 р. у Тернопільській області найбільшу питому вагу в такій структурі займають малі підприємства, кооперативи й товариства (64,3%), що порівняно з 1996 р. у прирості складає 32%.

Враховуючи те, що праця вчених, конструкторів і новаторів виробництва безпосередньо втілюється на підприємствах, важливого

значення в системі управління набувають процеси, спрямовані на розвиток інноваційного типу поведінки працюючих. Він характеризується творчим відношенням кожного до виконуваної ним роботи і, в кінцевому підсумку, узагальнюється в результатах винахідницької і раціоналізаторської діяльності трудового колективу.

Вивчення питань науково-технічної творчості на підприємствах показує, що в сучасних умовах її розвиток набуває деякого погавлення. Це наглядно підтверджують дані, наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Оцінка екстенсивних показників розвитку винахідництва та раціоналізації по Тернопільській області в розрізі державної та колективної форм власності

	1991	1996	1999	2000	Відхилення (%) 2000 р до	
					1991	1999
Кількість винахідників і раціоналізаторів						
По регіону	3249	615	507	577	- 82,24	+13,81
Державна	3249	480	400	517	- 84,09	+29,25
Колективна	x	135	107	60	x	-43,93
Кількість використаних підприємствами винаходів і раціоналізаторських пропозицій						
По регіону	2885	370	334	357	-87,62	+6,89
Державна	2885	330	259	312	- 89,19	+20,46
Колективна	x	40	69	45	x	-34,78

У 2000 році винахідництво та раціоналізація, як показують статистичні показники, поширене в основному на державних підприємствах. Їх питома частка в загальній сукупності становить 89,6%. Спадного характеру набуває така діяльність на підприємствах колективної форми власності (10,39% у 2000 р. проти 21,10% в 1999 р.). Аналогічна ситуація спостерігається при впровадженні винаходів і раціоналізаторських пропозицій підприємствами державної і колективної форм власності. Однак, індекс впровадження винаходів і раціоналізаторських пропозицій на одного винахідника і раціоналізатора на колективних підприємствах та організаціях вищий на 24,28%. Це вказує на деякі позитивні зміни в їх роботі, хоча і незначні.

Розвиток масовості в науково-технічній творчості, що відбувається за рахунок залучення в сферу творчості нових

робітників, відзеркалює екстенсивний шлях її розвитку і характеризує не тільки кількісну величину даного процесу, але й служить важливою передумовою для її якісного вдосконалення. Тобто збільшення кількості авторів пропозицій забезпечує також зростання чисельності особливо талановитих винахідників і раціоналізаторів. Іншими словами, екстенсивний розвиток науково-технічної творчості одночасно служить базою для її інтенсифікації.

Інтенсивний шлях розвитку науково-технічної творчості трудового колективу характеризується ростом кількості рішень все більш складних технічних завдань, підвищеним рівнем новизни виконання технічних рішень, їх підвищеною ефективністю, комплексністю запропонованих розробок, збільшенням кількості технічних новинок, створених одним і тим же автором, тощо. Вказані пропозиції базуються, як на відомих і діючих у виробництві конструктивних і технологічних схемах, так і на абсолютно нових принципах та оригінальних технічних рішеннях.

Розглянемо один з показників інтенсифікації науково-технічної творчості - показник величини прибутку на один винахід та раціоналізаторську пропозицію, використовуючи дані таблиці 2 і 3. Як видно з даних таблиці 2, величина отриманого прибутку постійно зменшується, і в 2000 р. у порівнянні з 1993 р. склала 23,87%, а в розрахунку на одну впроваджену раціоналізаторську пропозицію і винахід визначена в сумі 1,177 тис. грн, або 59,69% до показника 1999 року.

Таблиця 3

Динаміка економічного ефекту від впровадження винаходів і раціоналізаторських пропозицій у Тернопільській області в розрізі окремих форм власності, тис. грн

	1993	1996	1999	2000
По регіону	1760	661,1	658,5	420,2
Державна	1760	535	240,8	194,6
Колективна	x	126,1	417,7	225,6

У розподілі за формами власності більш ефективними виявились використані винаходи і раціоналізаторські пропозиції на колективних підприємствах, оскільки їх питомий прибуток становить 5,013 тис. грн, що від середнього значення по регіону більше в 4,2 рази.

Для повноти аналізу інтенсифікації розвитку науково-технічної творчості, що характеризує рівень використання інноваційного типу поведінки працівників, проведено дослідження і в галузевому розрізі, результати якого відображено в табл. 4.

Таблиця 4

Динамічна оцінка питомого прибутку від впровадження винаходів і раціоналізаторських пропозицій у галузевому розрізі в Тернопільській області

	1994	1999	2000	Вдхилення (%)	
				2000 р до	
				1994	1999
Промисловість	24,176	3,601	2,607	- 89,22	- 2 ,6
Машинобудування і металообробка	37,294	10,156	9,167	-75,4	-9,74
Легка промисловість	1,743	0,176	0,125	-92,8	-28,98
Харчова промисловість	60,315	1,579	1,326	-97,8	-16,02

Аналіз наведених розрахунків показує розбіжність отриманих прибутків, що припадають на одну раціоналізаторську пропозицію і винахід, на підприємствах різних галузей. Так, найбільший питомий прибуток зафіксовано в машинобудуванні, а найменший у легкій промисловості.

Підсумовуючи результати проведеної оцінки, слід зауважити, що в перерахунку на загальну кількість зареєстрованих у регіоні підприємств та організацій, а також з врахуванням середньої кількості працівників, результуючі екстенсивні показники роботи в напрямі ефективнішого використання інноваційної спрямованості працівників є майже незначними.

Список використаних джерел

1. Україна у цифрах у 2000 році: Короткий статистичний довідник //Держкомстат України: за ред. О.Г.Осауленка. - К.: Техніка, 2001. -с. 56.
2. Україна у цифрах у 2000 році: Короткий статистичний довідник //Держкомстат України: за ред. О.Г.Осауленка. - К.: Техніка, 2001. -с. 222.